

України : монографія / за ред. академіка НАН України Гейця В. М. та академіка НАН України Гриценка А. А. ; НАН України, ДУ «Інститут економіки та прогнозування НАН України». Київ, 2022. 302 с.: табл., рис. URL: <http://ief.org.ua/wp-content/uploads/2022/08/Zagalnyj-mehanizm-ta-chynnyky-stabilizacii.pdf>

4. Сталий розвиток: еколого-економічна оптимізація територіально-виробничих систем : навчальний посібник / [Н.В. Караєва, Р.В. Корпан, Т.А. Коцко та ін.]; за заг. ред. І.В. Недіна. Суми: ВТД „Університетська книга”, 2008. 384 с.

5. Про Цілі сталого розвитку України на період до 2030 року. Указ Президента України від 30.09.2019 № 722/2019. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/722/2019#Text>

6. Юринець З.В. Формування інноваційних стратегій: теорія, методологія, практика : монографія / З.В. Юринець. Львів: СПОЛОМ, 2016. 412 с.

УДК 378.4

Тарасенко О.С., к.е.н., докторант

Нефедова Т.М., к.е.н., доцент

Київський національний університет технологій та дизайну

МЕТОДИЧНІ ПОЛОЖЕННЯ ФОРМУВАННЯ КОНКУРЕНТНОЇ СТРАТЕГІЇ ЗАКЛАДУ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Результати дослідження сучасних умов функціонування системи вищої освіти України показують, що закладам вищої освіти (ЗВО) доводиться здійснювати свою освітню і наукову діяльність в умовах безпрецедентних для вітчизняних ЗВО викликів – необхідністю забезпечувати конкурентоспроможність в умовах повномасштабних воєнних дій, спричинених агресією з боку російської федерації. При цьому, незважаючи на втрати ресурсного потенціалу, руйнування інфраструктури, відтік науково-педагогічних кадрів, студентів і потенційних абітурієнтів за кордон, що стало наслідком війни, до першочергових завдань для української системи вищої освіти доцільно віднести відновлення потенціалу і підвищення конкурентоспроможності ЗВО, враховуючи цілі післявоєнного відновлення України. З огляду на зазначене, успішне функціонування і розвиток ЗВО потребує розробки методологічних засад і методичних положень щодо формування такої конкурентної стратегії, яка буде орієнтована на розвиток конкурентних переваг і досягнення на цій основі високого рівня конкурентоспроможності.

Дослідження показали, що конкурентні переваги є не лише ключовими сильними сторонами закладу вищої освіти, наявність яких дозволяє ЗВО позиціонувати себе на ринку освітніх послуг і конкурувати в боротьбі за абітурієнтів, але й специфічним стратегічним активом, основою конкурентного успіху і визнання. Крім того, використання і нарощування конкурентних переваг значною мірою залежить від здатності закладу вищої освіти використовувати свій конкурентний потенціал, протидіяти новим загрозам, які можуть з'явитися в результаті радикальних змін у методах і технологіях ведення конкурентної боротьби, у тому числі враховуючи зміни у зовнішньому середовищі.

За результатами аналізу наукових підходів визначено, що для забезпечення конкурентоспроможності ЗВО вирішальне значення має вибір оптимальної конкурентної стратегії. Вирішення цього завдання реалізується через використання інструментарію стратегічного позиціонування, спираючись на дані про наявний рівень конкурентного

потенціалу ЗВО і вплив на рівень його реалізації факторів зовнішнього середовища (можливостей або загроз). Під конкурентним потенціалом ЗВО пропонується розуміти комплексну характеристику його спроможності до розвитку в цілому і підвищення конкурентоспроможності зокрема, яка залежить від його конкурентної стратегії, наявного ресурсного потенціалу і здатності ЗВО адаптуватися до впливу чинників зовнішнього середовища [1]. За результатами проведених досліджень структуру конкурентного потенціалу запропоновано представити такими складовими як: ресурсна (яка інтегрує матеріально-технічні, інтелектуальні, трудові, фінансові та маркетингові ресурси, а також науково-дослідну базу й інноваційні ресурси, педагогічні й інформаційно-комунікаційні технології) і організаційно-економічна (у складі системи управління, підсистеми організації освітнього процесу і НДР, студентського самоврядування, підсистеми управління кадрами та системи мотивації, підсистеми забезпечення взаємодії зі стейкхолдерами, організації додаткових послуг позанавчального характеру). Фактори зовнішнього середовища систематизовано в групи: фінансових, матеріальних і нематеріальних ресурсів, інформаційних, кадрових і просторово-часових. До факторів зовнішнього середовища запропоновано віднести: економічні, політичні, соціальні, нормативно-правові та інституційні [2].

Представлені у науковій літературі дослідження переважно присвячено підходам до формування і реалізації конкурентних стратегій підприємств [3, 4]. Для вирішення завдання вибору оптимальної конкурентної стратегії пропонується до використання матричний метод, згідно якого при побудові матриці стратегічного позиціонування ЗВО (див. табл. 1) передбачається врахування двох параметрів – рівня конкурентного потенціалу ЗВО і впливу факторів зовнішнього середовища (ЗС), яке може бути ідентифіковане як несприятливе, нейтральне або сприятливе.

Таблиця 1

Матриця стратегічного позиціонування ЗВО

Умови вибору конкурентної стратегії ЗВО		Вплив факторів ЗС (сприятливий (несприятливий))		
		<i>несприятливий</i>	<i>нейтральний</i>	<i>сприятливий</i>
		<1,00	1,00	>1,00
Рівень конкурентного потенціалу ЗВО за функцією Е. Харрінгтона [5]	<i>Рівень «задовільно» (0,37-0,63)</i>	<i>Антикризова стратегія</i>	<i>Стратегія розвитку освітніх послуг і напрямів діяльності</i>	<i>Стратегія вертикальної інтеграції</i>
	<i>Рівень «добре» [0,63-0,80]</i>	<i>Стратегія концентричної диверсифікації</i>	<i>Стратегія горизонтальної інтеграції</i>	<i>Стратегія розвитку ринку</i>
	<i>Рівень «відмінно» [0,80-1,00]</i>	<i>Стратегія глибокого проникнення на ринок та горизонтальної диверсифікації</i>	<i>Стратегія вертикально-конгломератної диверсифікації</i>	<i>Стратегія інтеграційного зростання і сталого розвитку</i>

Запропонована матриця стратегічного позиціонування ЗВО включає дев'ять конкурентних стратегій, кожна з яких має свою специфіку і умови застосування: кожна з конкурентних стратегій передбачає реалізацію різних заходів щодо підвищення рівня ресурсного потенціалу ЗВО, вдосконалення системи управління (підвищення рівня управлінського потенціалу) та адаптації до ситуації на ринку освітніх послуг і впливу інших чинників зовнішнього середовища.

Список використаних джерел:

1. Нефедова Т.М. Модель формування конкурентоспроможності ВНЗ на основі реалізації конкурентного потенціалу. *Ефективна економіка*. 2015. № 1. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua>
2. Батрак О.В., Тарасенко О.С. Особливості формування потенціалу закладів вищої освіти України в умовах війни та післявоєнного періоді. *Економіка та суспільство*. 2023. № 53. URL: <https://doaj.org/article/1dab970d33c4435e815bc778c82d8ffd>
3. Щурко У.В. Підходи до формування та реалізації конкурентних стратегій. *Економіка та суспільство*. 2018. № 17. С. 402-412.
4. Кузнєцова І.О., Горбатюк В.В. Сучасні підходи до формування конкурентної стратегії підприємства. *Вісник соціально-економічних досліджень*. 2020. № 3-4 (74-75). С. 109-120.
5. Harrington, E.C. (1965). The Desirability Function. *Industrial Quality Control*, April, 494–498.

УДК 330.18

Бугас Н.В., к.е.н., доцент

Крикун О.В., здобувач вищої освіти

Київський національний університет технологій та дизайну

ЯКІСТЬ ЛЮДСЬКОГО КАПІТАЛУ ТА ЕФЕКТИВНІСТЬ ЙОГО ВИКОРИСТАННЯ У ПІСЛЯВОЄННИЙ ПЕРІОД

Людський капітал відіграє центральну роль у відновленні та розвитку економіки України у післявоєнний період. Він є основою для стабілізації, модернізації та довготривалого зростання країни, оскільки складається з навичок, знань, досвіду та творчого потенціалу громадян. Використання людського капіталу є одним із ключових факторів у відновленні та розвитку України після війни. Людський капітал включає знання, навички, кваліфікацію та здоров'я населення, які можуть сприяти продуктивності та інноваціям. Ефективне використання людського капіталу у післявоєнний період в Україні стане ключовим фактором для відновлення та розвитку економіки. Людський капітал – це сукупність знань, навичок, досвіду та здібностей громадян, які можуть бути використані для відбудови країни. Якщо говорити про основні напрямки, де людський капітал відіграватиме важливу роль у післявоєнний період, то на нашу думку можна виділити такі, як перекваліфікація та підвищення кваліфікації де людський капітал відіграє центральну роль у відновленні та розвитку, так після війни багато громадян можуть втратити свої робочі місця або стикнутися з необхідністю освоєння нових професій [2]. Перекваліфікація робітників дозволить забезпечити бізнес і державний сектор кваліфікованими кадрами, отже, потрібно створити програми навчання та перекваліфікації, орієнтованих на потреби ринку праці, включаючи цифрові технології, інженерію, медицину, соціальні послуги тощо.

Так, велика кількість українців були змушені залишити свої домівки через бойові дії. Залучення ВПО до відбудови та економічної діяльності в нових регіонах є важливим для економічного відновлення. Рішенням цьому мають стати програми інтеграції переселенців у нові громади, надання їм доступу до освіти, працевлаштування та бізнес-можливостей.

Якщо говорити про освіту та розвиток молоді, то основна потреба – це молоде покоління, яке є рушійною силою відновлення економіки, отже важливо забезпечити їм доступ